

РЯЗАНЦЕВА И. М., ТУЛУПОВ В. В. ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ ПОСТРОЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ КИБЕРБЕЗОПАСНОСТИ

Проанализирована концептуальная нормативно-правовая база в сфере построения национальной системы кибербезопасности. Раскрыты субъекты системы кибербезопасности. Предложены основные направления построения системы кибербезопасности с привязкой к конкретным субъектам реализации. Подчеркнута потребность учета террористических угроз во время создания системы кибербезопасности. Исследованы особенности подготовки специалистов в сфере кибербезопасности, проанализирован международный опыт. На основании проведенного анализа предложено внедрять в систему обеспечения кибербезопасности программное обеспечение аналитической обработки накопленной информации с последующим принятием решений.

Ключевые слова: *нормативно-правовая база, направления построения системы кибербезопасности, субъекты системы кибербезопасности, подготовка специалистов, кибертерроризм.*

RIAZANTSEVA I. M., TULUPOV V. V. ISSUES OF NATIONAL CYBERSECURITY SYSTEM CONSTRUCTION

The conceptual regulatory base in the sphere of developing national cybersecurity system is analyzed in the article. Some provisions of every regulatory act are revealed. The vastness of above list of regulatory acts is emphasized. The existing and operating structure of cybersecurity system is disclosed. It is offered to provide the State Service for Special Communication and Information Protection of Ukraine with the coordinating function in the sphere of cybersecurity system's functioning. Based on the analysis the authors insist that there is a strong link between terrorist groups and cybercriminals, who recently has been affecting the cybersecurity system of Ukraine. The importance of prognostic function for developing an effective cybersecurity system is stressed. The basic directions of developing such a system with the reference to specific subjects of realization are offered: 1) cybercrime counteraction; 2) protection of the national information space within computer networks; 3) provision of information security of the critical infrastructure. Examples of realizing information confrontation are presented and cybercrime structure under Ukrainian law is generally revealed. The features of training specialists in the field of cyber security are researched; the international experience is analyzed. The authors noted on the necessity to implement a network of special laboratories within the system of training specialists. They would solve the following problems: teaching applied skills to ensure cybersecurity with the usage of legal, organizational, and software and hardware solutions; development of scientific and methodical provision of tactical and technical characteristics of cybersecurity guaranteeing; technical support of equipment; involvement in realizing advisory and expert missions. Based on the analysis the authors offer to implement software of analytical processing of the accumulated information with the further decisions making into the cybersecurity system. Examples of such software and modern developments in this area are provided.

Keywords: *regulatory base, directions of cybersecurity system construction, subjects of cybersecurity system, specialists training, cyberterrorism.*

УДК 343.55

І. В. СЕМЕНОГОВ,

аспірант

Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДІЯННЯ У СКЛАДАХ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТАТТЯМИ 164 ТА 165 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Досліджено питання змісту, ознак та форм діяння, яке входить до об'єктивної сторони ухилення від сплати аліментів на утримання дітей або від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків (ст. 164, 165 КК України). Метою роботи є уточнення кримінально-правової характеристики ухилення від сплати аліментів на утримання дітей або від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків. У дослідженні використано діалектичний метод, формально-логічний (догматичний) метод та системно-структурний аналіз.

Ключові слова: *діяння, об'єктивна сторона злочину, ухилення від сплати, аліменти, злочинна бездіяльність, критерії бездіяльності.*

Оснoву будь-якого забороненого законодавством України про кримінальну відповідальність злочинного посягання утворює певне суспільно небезпечне діяння. У системі ознак складу злочину воно характеризує його об'єктивну сторону. Саме діяння «пов'язує» між собою об'єктивні й суб'єктивні ознаки складу злочину, визначає соціальну й фізичну сутність конкретного злочину, детермінує способи його вчинення і характер злочинної шкоди. Воно поєднує суб'єкта злочину із заподіяним певним соціальним цінностям збитком, а отже, – і з об'єктом злочину. Діяння є важливим критерієм оцінки намірів та цілей злочинця, підставою для визначення суб'єктивної сторони відповідного злочину [1, с. 9]. Тому поглиблений кримінально-правовий аналіз діяння як складової об'єктивної сторони злочину є обов'язковим етапом дослідження будь-якого кримінального правопорушення.

У сучасних умовах суспільно-політичного розвитку України посиленої уваги потребує кримінально-правова характеристика таких діянь, як ухилення від сплати аліментів, коштів на утримання непрацездатних батьків та ухилення від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що передбачені диспозиціями ст. 164 та 165 Кримінального кодексу України (далі – КК). Потреба у вивченні цього питання зумовлена не лише тим, що кримінальна відповідальність за зазначені посягання зумовлена неухильним виконанням проголошених Конституцією України та загальноновизнаними нормами міжнародного права (Загальною декларацією прав людини, Конвенцією про права дитини, Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права) заходів захисту основних соціальних пріоритетів – сім'ї, дитинства, материнства, батьківства, охорони сім'ї як природного та основного осередку суспільства [2–5]. Офіційна статистика та судова практика свідчать, що зазначені злочини набули значного поширення серед посягань на особисті права і свободи людини. Водночас із боку доктрини кримінального права їхній характеристиці, без якої неможливе вирішення проблем кваліфікації, реалізації кримінальної відповідальності, вдосконалення відповідних норм КК, приділяється недостатньо уваги. Лише у деяких публікаціях (авторами яких є, зокрема, П. П. Андрушко, М. І. Бажанов, В. В. Вітвицька, Л. В. Дорош, І. О. Зінченко, М. І. Мельник, В. В. Сташис) намічено напрямки вирішення загальнотеоретичних і прикладних проблем забезпечення кримінально-правової боротьби

зі злісним ухиленням учасників сімейних відносин. Тому **метою** цієї роботи є вирішення окремих питань, які стосуються соціальних і кримінально-правових аспектів характеристики діянь, що виражаються в ухиленні суб'єкта від виконання зобов'язань у сфері сімейних відносин та входять до складів передбачених ст. 164, 165 КК злочинів.

Згідно з основами вчення про об'єктивну сторону злочину діяння як її компонент має бути конкретним, суспільно небезпечним, протиправним, усвідомлюваним і вольовим [1, с. 66–130; 6, с. 113–115]. Ці загальні ознаки поширюються й на діяння «ухилення», передбачене у диспозиціях ст. 164, 165 КК. Суспільна небезпечність цих діянь визначається їхньою здатністю заподіювати реальну шкоду окремій групі відносин, охорона й регулювання яких забезпечується низкою галузей вітчизняного законодавства, – аліментним та сімейним відносинам, які забезпечують права та свободи людини і громадянина. Різні види ухилення, про які йдеться у даному випадку, грубо порушують зобов'язання батьків щодо піклування про власних дітей (та піклування дітей щодо непрацездатних батьків), посягають на здоров'я, матеріальне благополуччя, нормальний фізичний і духовний розвиток людини. Тому такі діяння визнаються в Україні не лише аморальними, але й протиправними, такими, що досягають рівня суспільної небезпечності, достатньої для злочину [7, с. 149].

Конкретний характер видів ухилення, які аналізуються в цій публікації, визначається тим, що вони є зовні вираженою поведінкою злочинця, яка виражає його прагнення незаконно уникнути виконання своїх громадських і юридичних обов'язків, що здійснюється шляхом вчинення ретельно прихованих або й відкритих діянь, спрямованих на введення в оману спеціально уповноважених представників публічної влади (виконавчої служби) та фізичних осіб (дітей, батьків), які потребують підтримки.

Для визначення ознаки протиправності у діяннях, передбачених ст. 164 та 165 КК, має враховуватись бланкетний характер зазначених кримінально-правових норм. Зобов'язання щодо забезпечення деяких родичів матеріальною підтримкою та піклуванням покладаються на громадян сімейним законодавством України. Так, обов'язок матері, батька утримувати дитину та його виконання регламентує глава 15 Сімейного кодексу України (далі – СК), обов'язок батьків утримувати повнолітніх дочку,

сина та його виконання – глава 16 СК, обов'язок повнолітніх дочки, сина утримувати батьків та його виконання – глава 17 СК [8]. У цих нормах сімейного права визначені підстави виникнення, припинення та порядок реалізації аліментних зобов'язань та зобов'язань з утримання дитини. Передбачена в них і відповідальність за порушення цього обов'язку: в разі виникнення заборгованості з вини особи, яка зобов'язана сплачувати аліменти за рішенням суду, одержувач аліментів має право на стягнення неустойки (пені) у розмірі одного відсотка від суми несплачених аліментів за кожен день прострочення (ст. 196 СК). Таким чином, протиправність як ознака, що характеризує діяння, передбачені ст. 164 та 165 КК, має змішану (за В. М. Кудрявцевим) або спеціальну (за Н. І. Пановим) природу. Так, В. М. Кудрявцев зазначав, що під змішаною протиправністю розуміються випадки, коли дія заборонена в кримінальному порядку остільки й у зв'язку з тим, що вона визнана протиправною нормою іншої галузі права, причому кримінальний закон в таких випадках або посилається на якийсь нормативний акт або це відсилання мається на увазі [1, с. 120]. При цьому норми інших галузей права (наприклад сімейного) включаються у зміст кримінально-правової норми, виконуючи «субсидіарну» й «конкретизуючу» функції [9, с. 69]. Таким чином, зміст і межі кримінальної протиправності ухилення від сплати аліментів, від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків та ухилення від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей залежать від змісту приписів чинного сімейного законодавства. У разі зміни останнього змінюватиметься й розуміння кримінальної протиправності ухилення від виконання відповідних обов'язків. І навпаки, без констатації того, що особою порушено норму сімейного законодавства, не можна говорити й про кримінальну протиправність діянь, передбачених ст. 164 та 165 КК.

При загальній характеристиці суспільно небезпечного діяння виділяють дві його форми – активну (дію) та пасивну (бездіяльність). Аналіз навчальної та наукової літератури, в якій згадуються питання кримінально-правової характеристики ухилення від сплати аліментів чи коштів на утримання непрацездатних батьків та ухилення від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, свідчить, що криміналісти по-різному бачать форми вираження цих діянь. Так, М. І. Бажанов та В. В. Сташис зазначали, що ухилення від сплати аліментів або від утримання неповнолітніх дітей характери-

зується бездіяльністю, за якої винний відмовляється здійснювати відповідні сплати, приховує свої доходи, місце проживання, не надає дитині необхідних матеріальних засобів або допомоги [7, с. 150–152]. І. О. Зінченко також вважає, що передбачений ст. 164 КК злочин характеризується бездіяльністю [10, с. 135]. Натомість М. І. Мельник зазначає, що ухилення від сплати аліментів виражається у дії або бездіяльності винної особи, спрямованих на невиконання рішення суду про стягнення з неї аліментів. Ухилення від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей фахівець характеризує як незабезпечення винним їхніх життєво важливих потреб [11, с. 415]. Близькою до цієї позиції є висновки П. П. Андрушка, який ухилення від сплати аліментів та коштів на утримання непрацездатних батьків тлумачить як дії або бездіяльність особи, які спрямовані на повне чи часткове ухилення від сплати коштів [12, с. 61]. На думку С. О. Разумова, ухилення від сплати коштів на утримання дітей або непрацездатних батьків може бути виражене як у формі бездіяльності, за якої винний не виконує покладених на нього судом обов'язків, так і активної дії (коли особа змінює місце роботи, приховує доходи тощо) [13, с. 51]. Як вказує В. С. Савельєва, «ухилення» є поняттям збірним і не надає повного уявлення про форми діяння, яке утворює об'єктивну сторону злочину, і ухилення від сплати аліментів є чистою бездіяльністю, а може вчинятись як у формі дії, так і в формі бездіяльності [14, с. 17].

Таким чином, стосовно розуміння змісту діянь, які передбачені у диспозиціях ст. 164 та 165 КК, сформувався дві наукові позиції: одні автори допускають, що ухилення може виражатись як у активній, так і в пасивній формах, інші визнають такою формою лише бездіяльність. Згідно з першою позицією ухилення від сплати аліментів чи коштів на утримання непрацездатних батьків, а також ухилення від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей належить до так званої змішаної бездіяльності (за визначенням М. І. Ковальова, цей вид бездіяльності утворюють діяння, об'єктивна сторона яких може полягати і в дії, і в бездіяльності [15, с. 148]), згідно з другою – до бездіяльності чистої. Вирішення цього, на перший погляд, суто теоретичного питання насправді має важливе практичне значення. Як відомо, умови кримінальної відповідальності особи за бездіяльність мають особливості порівняно з умовами відповідальності за дію. Бездіяльність є злочинною, якщо особа зобов'язана

діяти певним чином і в конкретних умовах має реальну можливість виконати цей обов'язок (ці вимоги О. І. Бойко називає об'єктивним та суб'єктивним критеріями бездіяльності [16, с. 114]). Отже, для кваліфікації бездіяльності встановлення відповідних критеріїв є обов'язковим. І навпаки, для кримінально-правової оцінки діяння, що виражається в дії, ці обставини втрачають істотне кримінально-правове значення.

На нашу думку, фахівці, які допускають змішану бездіяльність як варіант прояву суспільно небезпечного діяння – ухилення особи від виконання своїх обов'язків у сфері сімейних відносин, ототожнюють його фізичний та соціально-правовий аспекти. Небезпека і злочинність ухилення особи від виконання обов'язку визначається не тими способами, якими вона користується для цього, а фактом усунення суб'єкта із системи правовідносин, в яких від нього вимагаються певні дії на користь іншого учасника цих відносин. Наприклад, згідно із соціальною роллю батька, матері чи дитини від особи вимагається сумлінне виконання певних дій, зокрема надання підтримки неповнолітній дитині, сплати коштів непрацездатним батькам. Тому, незважаючи на те, чи є поведінка винного активними діями, спрямованими на приховування від виконавчої служби факту отримання доходу (основної заробітної плати, доплат і надбавок до неї, грошових і натуральних премій, оплати за надурочну роботу, стипендії, доходів від підприємницької діяльності, доходів від присадибної ділянки або підсобного господарства тощо [17]), чи фактичним ненаданням винним коштів, про наявність яких відомо зазначеному органу, в соціально-правовому сенсі така поведінка є невиконанням соціальної ролі, ігноруванням родинного обов'язку та може бути кваліфікована за ст. 164 чи ст. 165 КК. Як слушно зазначає Н. Ф. Кузнецова, за бездіяльності не обов'язково, щоби суб'єкт поведінки себе пасивно, – навпаки, він може виявити підвищену активність, вчиняти різного роду дії (зокрема, ухиляючись від сплати аліментів чи коштів на утримання непрацездатних батьків, він може переїздити з місця на місце, змінювати роботу, прізвисьце тощо, тобто бути фізично активним). Та при цьому головним залишається невиконання покладеного на нього обов'язку – сплати коштів [18, с. 230–231]. Наведене дозволяє визначити лише бездіяльність єдиною можливою формою діяння «ухилення», яке є ознакою об'єктивної сторони злочинів, передбачених ст. 164 та 165

КК. З цього випливає висновок, важливий для будь-якого випадку кримінально-правової оцінки діяння як ухилення від сплати аліментів, ухилення від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей (ст. 164 КК), чи як ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків (ст. 165 КК): встановлення таких обставин (критеріїв), як обов'язок і можливість суб'єкта діяти відповідним чином, для кваліфікації цих злочинів є обов'язковим.

Можливість виконати дії, що випливають з аліментного зобов'язання, визначаються перш за все наявністю в особи хоча б одного з видів доходу, які враховуються для визначення розміру аліментів. Окрім того, для оцінки такої можливості має враховуватись відсутність обставин, які виключають вольовий характер діяння особи (непереборної сили, непереборного фізичного або психічного примусу). Будь-які інші обставини (наприклад, відсутність в особи коштів для виконання аліментного зобов'язання у зв'язку з їх витратою на інші потреби) не впливають на визнання несплати аліментів злочином [19, с. 147–148].

У літературі зазначається, що обов'язок, наявність якого є однією з підстав для визнання бездіяльності злочинною, має різні джерела і може впливати з вимог законів чи інших нормативних актів; із професійних чи службових повноважень особи; з договорів; із сімейних відносин; із попередньої поведінки особи, яка створила небезпеку для іншої особи [6, с. 119; 20, с. 84–85]. Як уявляється, в цьому переліку названо не всі можливі джерела. Зокрема, він не може бути застосований щодо таких видів злочинної бездіяльності, як ухилення від сплати аліментів (ст. 164 КК) та ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків (ст. 165 КК). В обох випадках до певних дій, невиконання яких вважається злочинним, особа зобов'язується рішенням суду (українського або іноземного), яке набрало законної сили. Тому не можна погодитися з М. І. Пановим, який об'єктивний критерій цих двох видів бездіяльності пов'язує із такою підставою, як родинні відносини [6, с. 119]. Такі відносини не можуть розглядатись як джерело обов'язку й щодо іншого виду бездіяльності – ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей (ст. 164 КК). Відповідні зобов'язання перебувають у формальній площині і закріплені законом: ч. 1 ст. 180 СК прямо закріплює обов'язок батьків утримувати дитину, наголошуючи, що батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття [8].

Таким чином, родинні відносини є не підставою, а лише передумовою обов'язку – об'єктивного критерію злочинної бездіяльності – ухилення як форми суспільно небезпечного діяння, що входить до об'єктивної сторони складів злочинів, передбачених у ст. 164, 165 КК.

Зроблені в цій публікації **висновки** щодо теоретико-правового аналізу діянь, які входять до об'єктивної сторони складів злочинів, передбачених ст. 164 та 165 КК (ухилення від

сплати аліментів, ухилення від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей та ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків), дозволяють поглибити знання про механізм вчинення посягань на права та свободи людини і громадянина у сфері сімейних відносин, уточнити деякі положення щодо кримінально-правової оцінки відповідних діянь, розкрити зміст їх загальних ознак.

Список використаних джерел

1. Кудрявцев В. Н. Объективная сторона преступления / В. Н. Кудрявцев. – М. : Госюриздат, 1960. – 243 с.
2. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Загальна декларація прав людини : прийн. і проголош. резолюцією 217 А (III) Ген. Асамблеї ООН від 10 груд. 1948 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
4. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс] : від 20 листоп. 1989 р. / ООН. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pactpol.shtml.
6. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Л. М. Кривоченко та ін.] ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – [4-те вид., перероб. і допов.]. – Харків : Право, 2010. – 456 с.
7. Бажанов М. И. Уголовно-правовая охрана личности : монография / М. И. Бажанов, В. В. Сташис. – Харьков : «Вища школа», 1979. – 220 с.
8. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
9. Панов Н. Уголовная противоправность как признак преступления / Н. Панов // Право Украины. – 2011. – № 9–10. – С. 65–79.
10. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.] ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – Харків : Право, 2010. – 608 с.
11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 5-те вид., перероб. та допов. – Київ : Юрид. думка, 2008. – 1216 с.
12. Андрушко П. П. Коментар до статей 164–169 Кримінального кодексу України / П. П. Андрушко // Законодавство України : наук.-практ. комент. – 2004. – № 7. – С. 60–75.
13. Разумов С. Защитить семью и ребенка / С. Разумов // Человек и закон. – 1998. – № 6. – С. 47–52.
14. Савельева В. С. Уголовная ответственность родителей за злостное уклонение от уплаты алиментов : учеб. пособие / В. С. Савельева. – М. : ВЮЗИ, 1982. – 63 с.
15. Уголовное право. Общая часть : учебник / отв. ред. И. Я. Козаченко, З. А. Незнамова. – М. : Норма-Инфра-М, 1997. – 516 с.
16. Бойко А. И. Преступное бездействие / А. И. Бойко. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2003. – 320 с.
17. Про перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб : постанова Кабінету Міністрів України від 26 лют. 1993 р. № 146 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/146-93-п>.
18. Курс уголовного права. Общая часть : учебник / под ред. Н. Ф. Кузнецовой, И. М. Тяжковой. – Т. 1 : Учение о преступлении. – М. : Зерцало-М, 2002. – 624 с.
19. Гуторова Н. О. Кримінально-правова охорона державних фінансів України : монографія / Н. О. Гуторова. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2001. – 384 с.
20. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / П. Л. Фріс. – Київ : Атіка, 2004. – 488 с.

Надійшла до редколегії 28.05.2014

СЕМЕНОГОВ И. В. ОБЩИЕ ВОПРОСЫ УГОЛОВНО-ПРАВОВОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДЕЯНИЯ В СОСТАВАХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ, ПРЕДУСМОТРЕННЫХ СТАТЬЯМИ 164 И 165 УГОЛОВНОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ

Исследованы вопросы содержания, признаков и форм деяния как признака объективной стороны уклонения от уплаты алиментов на содержание детей либо от уплаты средств на содержание нетрудоспособных родителей (ст. 164, 165 УК Украины). Целью работы является уточнение уголовно-правовой характеристики уклонения от уплаты алиментов на содержание детей или от уплаты средств на содержание нетрудоспособных родителей. В исследовании использованы диалектический метод, формально-логический (догматический) метод и системно-структурный анализ.

Ключевые слова: деяние, объективная сторона преступления, уклонение от уплаты, алименты, преступное бездействие, критерии бездействия.

SEMENOV I. V. GENERAL ISSUES OF CRIMINAL AND LEGAL CHARACTERISTICS OF AN ACT WITHIN CORPUS DELICTI UNDER ARTICLES 164 AND 165 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

The issue of content, features and forms of an act that is a part of the objective of the criminal evasion of paying child support or payment to support disabled parents (Articles 164, 165 of the Criminal Code of Ukraine) are researched in the article. The aim of the paper is to clarify the criminal and legal characteristics of evasion of paying child support or payment to support disabled parents. The dialectical method, formal and logic (dogmatic) method, system and structural analysis are used in the research.

The relevance of the publication determines presented here content analysis of the features and forms of an act that expresses the objective of the offenses under Articles 164 and 165 of the Criminal Code. Made conclusions are perspective for the development of the institution of criminal and legal protection of family relations, characteristics of crime elements under Articles 164 and 165 of the Criminal Code and their qualification.

Conducted research made possible to conclude that criminal evasion of paying child support or payment to support disabled parents are determined by the blanket character of dispositions of Articles 164, 165 of the Criminal Code of Ukraine. It is also concluded that acts within corpus delicti of these crimes may be expressed exclusively in the form of omission.

Keywords: acts, objective of the offense, evasion of payment, child support, criminal omission, criteria of omission.

УДК 343.1

Р. В. СУВОРОВА,

здобувач кафедри кримінального процесу

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНУ

Розглянуто питання, що стосуються безпосереднього проведення контролю за вчиненням злочину. Особливу увагу приділено взаємодії слідчого з працівниками оперативних підрозділів у процесі цієї негласної слідчої (розшукової) дії, а також відомчому, прокурорському, судовому, громадському нагляду та контролю як запоруці його успішного виконання. Висвітлено проблеми щодо надання доручень про проведення контролю за вчиненням злочину та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: контроль за вчиненням злочину, негласні слідчі (розшукові) дії, відомчий контроль, прокурорський нагляд, судовий контроль, контроль громадськості.

Перед зверненням до питань безпосереднього проведення контролю за вчиненням злочину слід зауважити, що основним призначенням досудових стадій кримінального процесу є не вирішення справи по суті, а у рамках кримінального провадження підготовка та забезпечення швидкого та ефективного розгляду справи в суді, тобто основне призначення кримінального провадження – встановлення усіх обставин події, яким суд згодом має дати праву оцінку.

У Кримінальному процесуальному кодексі (далі – КПК) України немає норм, які б детально регламентували проведення хоча б однієї негласної слідчої (розшукової) дії (на протива-

гу тим слідчим діям, які не належать до негласних), а будь-яка негласна слідча (розшукова) дія не проводиться засобами державного примусу, оскільки особа, щодо якої ця дія проводиться, нічого про це навіть не знає. Досліджуючи таку негласну слідчу (розшукову) дію, як контроль за вчиненням злочину, слід звернути увагу на думку О. М. Чистолінова та В. О. Черкова, які визначають такі ознаки негласної слідчої (розшукової) дії, як спрямованість на збирання (перевірку) доказів, специфічний суб'єкт проведення, необхідність збереження таємниці про факт і методи проведення, спеціальний порядок прийняття рішення про їх проведення та використання отриманих результатів [1, с. 86].